

Nr 587

Av herr Turesson m. fl., *angående utformningen av det framtida studiefinansieringssystemet.*

Utvecklingen i samhället är starkt beroende av den utbildningsstandard som man anser sig ha råd med. För fortsatt och snabbt framåtskridande fordras ständigt nytt kunnande och gedigen yrkesskicklighet. Därför är det också en av samhällets viktigaste uppgifter att planlägga och söka förverkliga en förbättring av utbildningen och utbildningsmöjligheterna, så att allt fler människor får möjlighet till kvalificerade studier.

Statsmakterna har under en följd av år underlåtit att lösa bl. a. *studiefinansierings problem*. Stora grupper i vårt land har fått lida genom dessa försummelser. En rad bestämmelser som till sin innebörd är orättvisa, ineffektiva och otillräckliga har reglerat studiefinansieringen.

Detta kan sammanfattas i följande punkter:

1. Något generellt verkande finansieringssystem finnes inte. Godtyckliga gränser, fixerade till föräldrainkomsten reglerar nuvarande studiestöd.
2. *Alla* utbildningsgrenar över grundskolan inbegripes inte i nuvarande finansieringssystem. Stora grupper av studerande står utanför.
3. De finansieringsmöjligheter som för närvarande gäller täcker inte den studerandes alla utbildningskostnader.
4. Statsmakterna tvingar fram en hög skuldsättning men underlåter att ta hänsyn härtill genom skattepolitiska åtgärder.
5. Genom otympligheten i nuvarande lånevillkor tvingas låntagarna att amortera sina lån samtidigt som deras budget tynges av framför allt familjebildningens ekonomiska bördor.
6. Finansieringsmöjligheterna är beroende av en tvivelaktig betygsgräns.

Sedan flera år tillbaka har studiesociala utredningen undersökt möjligheterna att lösa finansieringsproblemen. Med följande förslag vill vi anvisa efter vilka principiella riktlinjer vi anser att man skall söka en lösning.

Ett system, som skall tillfredsställande lösa studiefinansieringsfrågan bör uppfylla följande villkor.

1) Det måste vara generellt. Därmed avser vi, att de utgående förmånerna måste komma alla som uppfyller vissa *krav på studielämplighet* till del. De studerande får inte diskrimineras på grund av viss föräldrainkomst, inte heller på grund av egna inkomster, vare sig dessa uppkommit

genom eget arbete eller ej och inte heller därför att de åtnjuter någon form av stipendier eller ekonomiskt understöd eller har egen förmögenhet. Kravet på att föräldrainsikten inte får spela någon roll är en följd av vår principiella inställning att de studerande skall betraktas som självständiga individer; de övriga kraven bottenar i en önskan att undvika allehanda skentransaktioner och inte avskräcka från eget arbete under studietiden.

2) I den mån de studerande eller vissa av dessa åläggs återbetalnings-skyldighet, helt eller delvis, för erhållna belopp måste systemet vara *fri-villigt*. Den studerande måste själv få avgöra vilka förpliktelser han vill åta sig.

3) De sociala synpunkterna måste beaktas. Studieavbrott och eventuellt onormalt låga inkomster i det framtida förvärsarbetet måste kunna medföra befrielse, nedsättning eller uppskov med de förpliktelser som den studerande åtagit sig. Statskassan måste också svara för en avsevärd del av kostnaderna för studiefinansieringen, vilken närmare utformning av studiestödet man än väljer.

4) Systemet måste vara öppet. Med detta avser vi, att det inte får vara så konstruerat, att det endast passar för en del studerandegrupper, t. ex. de universitetsstuderande, utan att också andra studerandekategorier kan beredas plats, genast eller senare. All kategoriklyvning av sådant slag, att människor som tillhör en viss yrkeskategori betalar för varandra, avvisas bestämt. Studiekostnaderna skall betalas antingen av de studerande själva eller av samhället i sin helhet.

5) Statskassan får inte belastas med orimliga kostnader. Därmed avser vi inte, att inte en avsevärd ökning av de utgifter staten i dag har för studiesociala ändamål skulle kunna ske, utan vill endast fästa uppmärksamheten på att inom en inte alltför avlägsen framtid större delen av ungdomen kommer att ägna en avsevärd tid åt studier, vilket kommer att medföra helt andra anspråk än nu på att samhället som helhet ställer finansieringsmöjligheter för studier till förfogande. Statskassan kan sannolikt inte svara för alla dessa kostnader.

6) De grupper som hittills genomfört och som för närvarande bedriver studier får inte glömmas bort. För dessa grupper, som inte blir delaktiga i ett generellt system enligt ovanstående riktlinjer, måste beskattningsåtgärder och studiesociala åtgärder övervägas. Vi har tidigare framfört förslag i dessa frågor i riksdagen, vilka vi sålunda vidhåller.

För att ovannämnda synpunkter till fullo skall kunna beaktas finner vi att man radikalt måste ompröva grunderna för studiernas finansiering i enlighet med de riktlinjer som nedan följer:

1. En allmän studiefond (AS-fonden) inrättas.
2. Alla svenska medborgare äger rätt att ur AS-fonden för utbildning ut-

över grundskolan erhålla studiemedel. Denna rätt gäller oavsett de studerandes ekonomiska ställning eller utbildningens art.

3. Rätten att erhålla studiemedel ur AS-fonden är frivillig. Ingen skall sålunda för att kunna utbildas sig tvingas använda medel ur fonden. Villkor, andra än återbetalningsskyldighet till fonden, får icke ställas från AS-fondens sida gentemot de studerande. Framför allt får i tidigare sammanhang av riksdagen beslutade arbetsmarknadsmässiga villkor vad gäller studiemedel till vissa lärare vid de tekniska gymnasierna inte ifrågakomma. Hur stor summa den studerande skall äga rätt att använda bör särskilt utredas. Därvid bör hänsyn tagas till den studerandes totala studiekostnader, vilka schablonmässigt beräknas samt till normalstudietiden enligt kursplanerna. I princip bör AS-fondens studiemedel indexregleras, varvid det i andra sammanhang använda basbeloppssystemet synes tjänligt.
4. Rätt att erhålla medel ur AS-fonden äger den studerande under normalstudietiden enligt kursplanen.
5. Den som för sin utbildning erhållit medel ur AS-fonden skall återbetala dessa.
6. Skyldighet till återbetalningen göres i princip beroende av den återbetalningsskyldiges beskattningsbara inkomst.
7. Återbetalningsskyldigheten skall pågå under förslagsvis 30 år från den dag den studerande första gången erhåller för avgiftsskyldighetens inträdande fastställd beskattningsbar inkomst, dock får frivillig tilläggsbetalning för att begränsa återbetalningstiden för den avgiftsskyldige erläggas utöver den fastställda avgiften.
8. Återbetalningsskyldigheten bör kunna inskränkas eller helt upphöra vid dödsfall eller av sociala skäl såsom sjukdom eller stor försörjningsbörda.

Mot bakgrund av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt studiesociala utredningen att vid arbetet på att utforma det framtida studiefinansieringssystemet beakta de i motionen anförda riktlinjerna.

Stockholm den 26 januari 1963

Bo Turesson

Folke Björkman

Hans Nordgren

Sixten Palm

Erik Anners
